

5.

REGERINGSKANSLIET JUSTITIEDEPARTEMENTET REGISTRATORN	
Ink	2017 -01- 30
Dnr	Ju 2016/06811/L5

Justitiedepartementet
Straffrättsenheten
103 33 Stockholm

Remissyttrande över betänkandet **Ett starkare skydd för den sexuella integriteten (SOU 2016:60)**

(Justitiedepartementets Dnr Ju2016/06811/L5)

Tingsrätten ställer sig *tveksam* till att införa en samtyckeslagstiftning och har en del synpunkter på den lagtekniska konstruktion som har föreslagits. Tingsrätten vill framföra följande synpunkter.

Frågan om en samtyckesreglering

Såsom regeringen tidigare har uttalat måste det krävas att en alternativ lagstiftningsmodell framstår som klart bättre än den gällande för att ett förslag ska genomföras. Även utredningen anger att det måste finnas ett påtagligt behov och goda skäl för att genomföra mer övergripande förändringar i den nuvarande lagstiftningen. Detta gör sig särskilt gällande eftersom sjätte kapitlet i brottsbalken varit föremål för flera utredningar och ändringar under de senaste årtiondena.

Enligt utredningen förefaller det straffrättsliga skyddet för den sexuella integriteten i princip heltäckande. De skäl som utredningen anger, för att trots det anförda ändra lagstiftningen, är i korthet att en samtyckesreglering stämmer överens med den allmänna uppfattningen, att lagstiftningen har ett normativt budskap och att det klargörs att Sverige uppfyller sina internationella förpliktelser. Samtidigt konstateras att förslaget inte kan förväntas leda till fler fällande domar eftersom bevisvärigheterna kommer vara desamma som med den föreslagna regleringen. Enligt tingsrättens uppfattning finns det snarare en risk för att ytterligare svårigheter uppkommer till följd av att ett samtycke ska uttryckas varje gång en ny sexuell handling inleds.

Tingsrätten befarar att fokus i rättegången riskerar att hamna på frågan om *hur* ett frivilligt val att delta i en sexuell handling har kommit till uttryck. Därmed kommer oundvikligen fokus på målsäganden och dennes beteende före och i samband med den sexuella handlingen att öka, något som i tidigare lagstiftningsärenden har anförts som ett tungt vägande skäl mot en samtyckeslagstiftning. Inte minst gäller detta i de fall där målsäganden inledningsvis samtyckt till en sexuell handling men sedan ändrar sig.

Sammanfattningsvis bedömer tingsrätten att de fördelar som finns med en samtyckeslagstiftning inte väger tillräckligt tungt jämfört med de risker som en så omfattande och genomgripande förändring som den föreslagna lagändringen innebär. Konsekvenserna av en samtyckeslagstiftning är dessutom svåra att överblicka. Tingsrätten ställer sig därför *tveksam* till att införa en samtyckeslagstiftning.

Samtyckeslagstiftningens konstruktion

För det fall en samtyckeslagstiftning införs föreslår tingsrätten att man i föreslagna 6 kap. 1 § andra stycket brottsbalken tar bort formuleringen "*Ett uttryckt val att delta i en sexuell handling är inte frivilligt om*" och i stället överväger en skrivning om t.ex. att "*Deltagande i en sexuell handling är inte frivilligt om...*". Den avgörande frågan måste vara att deltagandet är frivilligt och så är inte fallet om deltagandet är ett resultat av de omständigheter som anges i punkterna 1-4 i andra stycket, dvs. exempelvis av misshandel.

Tingsrätten ställer sig vidare *tveksam* till att den föreslagna uppräkningslistan i andra stycket i 6 kap. 1 § brottsbalken ska vara uttömmande samt att sömn och medvetlöshet tas bort. Skälet till det är att begreppen ingår i dagens reglering och att utredningens skäl för att ta bort dessa inte framstår som övertygande (se s. 210).

Tingsrätten anser däremot att det är positivt att s.k. sexuella bedrägerier får ett starkare skydd eftersom dagens reglering är otillfredsställande. Detta gäller oavsett om en samtyckeslagstiftning införs eller inte.

Tingsrätten instämmer vidare i att det är motiverat att i lagtext klarlägga att sexualbrott kan utföras på distans. Detta gäller oavsett om en samtyckeslagstiftning införs eller inte. Tingsrätten anser dock att man bör överväga om de sexualbrott som begås på distans ska få en egen brottsrubricering med en egen straffskala. Skälet är dels att lagstiftningen blir tydligare, dels att även om sådana brott är kränkande för målsäganden

framstår det som tveksamt om de verkligen är lika straffvärda som exempelvis ett fullbordat samlag.

När det gäller en sexuell handling med en person i beroendeställning anser tingsrätten att den lagtekniska konstruktionen kan ifrågasättas. Skälet till det är att brottet, som i dag har ett maxstraff på två års fängelse, kommer flyttas till en bestämmelse som har ett straffminimum på två års fängelse. Utredningen konstaterar att den föreslagna ändringen inte är avsedd att innebära någon generell straffskärpning varför tidigare praxis kan tjäna som vägledning. Detta innebär enligt utredningen att gärningar av detta slag ofta kommer att bedömas som mindre allvarliga. Att föreskriva ett minimistraff på två års fängelse, men samtidigt förutse att brotten ofta bör bedömas som mindre allvarliga, kan enligt tingsrättens uppfattning ifrågasättas.

Nya brottsbeteckningar (avsnitt 5.4)

Tingsrätten instämmer i utredningens bedömning att brottsrubriceringarna våldtäkt, våldtäkt mot barn och sexuellt tvång inte bör tillämpas för de fall där våld eller tvång inte har använts.

Tingsrätten avstyrker däremot förslaget att brottsrubriceringen våldtäkt helt ersätts med sexuellt övergrepp och att sexuellt tvång helt ersätts med sexuell kränkning. I stället bör övervägas om våldtäkt även fortsättningsvis ska användas men vara reserverat för de fall där våld faktiskt har använts medan sexuellt övergrepp används för övriga situationer. Samma bedömning bör göras avseende sexuellt tvång. Fördelen är att det väletablerade våldtäktsbegreppet då kan fortsätta användas och att det överensstämmer med ordalydelsen. Att brotten får olika beteckningar beroende på om våld använts eller inte hindrar inte att straffskalorna utformas på likartad sätt, t.ex. med samma minimistraff. När det gäller brottsrubriceringen sexuell kränkning är den mindre lämplig eftersom alla sexualbrott är kränkande.

En utökning av det straffbara området för sexualbrott (avsnitt 5.9)

Tingsrätten ställer sig i grunden positiv till att det straffrättsliga området för sexualbrott utökas till att omfatta även grov oaktsamhet. Även om en samtyckeslagstiftning inte införs finns det skäl som talar för att ett oaktsamhetsbrott införs. Tingsrätten vill dock lyfta fram att grov oaktsamhet riskerar att tolkas olika av olika domare och det kan även finnas en viss risk

för s.k. nedsubsumtion genom att domstolar tillämpar oaktsamhetsbestämmelsen istället för ett likgiltighetsuppsåt.

Utän samtyckeslagstiftning bör oaktsamhetsbedömningen ske i förhållande till t.ex. de faktiska förhållandena såsom exempelvis om målsäganden befunnit sig i en särskilt utsatt situation eller varit sovande.

Bättre stöd till målsäganden under processen (avsnitt 6)

Tingsrätten tillstyrker utredningens samtliga förslag.

Tingsrätten föreslår följande tillägg. En skrivning motsvarande den för offentlig försvarare (jfr RB 21 kap 5 § st 2) bör införas. *”Har målsäganden till målsägandebiträde föreslagit någon som är behörig för uppdraget, ska denne förordnas, om det inte finns särskilda skäl mot det.”*

Detta yttrande har beslutats av tf. lagmannen Agneta Lilja. Rådmännen Nikolaj Jeric och Anna Kramer samt tingsfiskalen Sven Gudmundsson (föredragande) har deltagit i yttrandet.

Agneta Lilja

Sven Gudmundsson